

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Polonia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66514](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66514)

PROVINCIA POLONIA.

*V*mus in Polonia socij tres-
 centi quinquaginta duo.
 In Collegio Lublinensi se-
 ptem & quinquaginta. In
 Vilnensi quinquaginta sex.
 in Brusbergensi quatuor et
 triginta. totidem in Rigen-
 si cui adnexum est alterum Tyrocini-
 um. In Posnaniensi triginta. In
 Aroslauiensi vno
 minus. In domo probationis Sancti Stephani
 duodetriginta. In Collegio Calissien-
 si sex & viginti. in Pultouien-
 si nouendecim. In domo
 S. Barbara octodecim. In Collegio
 Nesuizien-
 si sexdecim. In Polocensi quindecim.
 In Perpa-
 tensi quatuordecim. In mis-
 sione penes Regem
 quinque. In Residentia Leopoli-
 ensi totidem.
 In Transiluaniam missi duo. Vita
 functi sex.
 In Societatem admissi vnus &
 quadraginta. Brune quatuor,
 Iaroslauia & Calissæbini. Ri-
 ga nouitius dum vacabat
 meditationibus Societatis
 monitus est vt oraret pro
 socio, qui posita manu ad
 aratrum respiciebat retro.
 Fecit ille ita vehementer,
 vt concitaret in se iram
 Dæmonis, qui tota nocte
 hominem vexauit

acerrime, & aperte ex postulans, eius se precibus impediri, agere voluit de fenestra precipitem.

Auxilia collata in proximos.

Pestis multis locis exercuit nostrorum, veram in Deum spem, charitatem in proximos: ubique summa sedulitate consultum decumbentibus, infectis, moribundis in privatis agrorum rectis, in publicis hospitij, in ipsis compitis, in cœmeterijs. Maxime Iaroslavia ubi nouē mensibus urbem depopulata lues à gymnasio discipulos externos, à Collegio nostros expulit: Tum Cracouia quibus locis Sociorum nullus morbo affectus est. Lublini tres magnum à Deo consecuti beneficium, ut animam suam ponerent pro amicis suis.

Posnania optauimus diu, diuque laborauimus, ut sodalitatem aliquam erigeremus, cuius argento, atque opera pauperes infirmi curarentur, subleuarentur medicis, medicamentis, atque cibo. hoc tandem anno per nostros magna cum laude Societatis instituta feliciter est, Domino benedicente operi: iam enim collata pecunia est florenorum sexcentorum, testamentis legata quadringentorum; impetratus Regis assensus ad emendos in eius bonis redditus florenorum mille ducetorum, & quod optimum est, totius negocij promouendi curam susce-

suscepit Magistratus ipse Posnaniensis.

Cracouię adductus est Pagi Dominus, & panam sanciret in eos, qui diebus festis rem sacram, concionemue negligerent, quiue pocu lenta in publicis Hospicijs vltra primam noctis horam propinarent. ex altero magne consequuta vtilitates, ex altero magna materia deleta peccatorum.

Nobilis aulicus multis annis rationem salutis suę neglexerat, atque obdurata conscientia omnes, quas admouimus, suasionum, aut verbi diuini machinas peruicaci animo repulit. sed dum debilem inimicum non reformidat, expugnatus est colloquijs, atque simplicitate nostri coadiutoris: quare deletis superioris vitę maculis nouam instituit, & laudandarum actionũ exemplo tacite se toti aulę ducem præstat ad bonitatem. Ab eodem euitus iuuenis custos ouium, qui nunquam adduci potuerat, vt vellet addiscere vel orationem dominicam; quique ita nostros horrebat, vt cum eorum aduentum intellexit, se ad volaturum in syluas diceret deuorandum potius à feris, quam tractandum ab ipsis. eum socius Patris humili charitate ita molliuit, ita delinuit pijs colloquijs, vt paulo post vniuersum legis nostrę compendium, & multa præterea apprimè disceret, ac perbene possideret. ex quo sacramentis, & melioris vitę proposito communitus doctor in christiana doctrina ma-

gna multorum emulatione, atque admiratione factus est. Derpati duobus in templis conciones quatuor à nobis habentur Ectonicè, Polonicè, Germanicè.

Prelatus religiosus monasterio prepositus à triginta milliaribus Calissam venit, ut nostris consiliis modum reformandi monasterij, & ab exercitatione nostrarum meditationum spiritum eius negocij perficiendi conciperet. voluisset nos ipsos adiutores: hoc tamen impedire non potuit.

Vir illustris nocturno spectro perterritus; susceptione sacramentorum liberatus est, & accensus ad tantum Dei amorem, ut receperit se in dictione sua restitutum Parochiam, ac templum, quod heretici ante annos triginta profanarunt. Idem accidit in formina, quæ mirum in modum agitabatur umbris poscentibus missas, elemosynas, preces, iubentibus recitationibus pecunie certis hominibus. suasi-
tus ut illa perficeret, perfecit atque sedata est. fuerat enim vxor insignis cuiusdam prædonis, cui nos in extremo supplicio paulo ante adfueramus. Brasbergæ notum erat nomen indulgentiarum, vis ita vel incognita, vel neglecta, ut propter eas neque se loco mouerent homines, ita in concione egimus, tanto eas apparatu promulgauimus, ut neque locus multitudini, neque aures satisfacere possent, constantibus, nam à viginti, à quinquaginta mil-
libus

libus passuum confluebant. Vilna reuocata ad officium pudoris viginti mulieres Comemoranda, quæ corpus, cum libidine se nimis efferret, ita se uere verberauit vrticis; vt eius cogitationes in alia omnia deflexerit.

Qui è Synagoga hebræa cognouerunt Ecclesiam:

Reuocauit ad se Deus Optimus Maximus per Societatis operam liquata eorum diuitie, iudæos aliquot. Calissæ tres. Princeps fuit quidam insignis diuitijs, atque scientia, cum egregiè calleret hebræa, atque apprime versatus esset in doctrina Talmudis, & Rabinorum. Deo tollente velamen inspicere cepit, quam luteis fundamentis hebræa expectatio niteretur, quam solidiora essent, quæ de aduentu Messia a sacerdote nostro proponerentur. sex totos menses, quos ad deliberandum sumpserat, consumpsit in attentissima meditatione illius veritatis, eam diligentissime ad hebræorum scripta atque doctrinam examinauit; vt neque ab ys, neque a senioribus, & legis peritis, quos sedulo consuluit, nihil contra eam afferri vidit, nisi perfidiam, odium, tenebras; clam vxore hebræa, & suis omnibus, uenit ad Collegium, confessus dare se manus veritati, cuius splendorem amplius negare non

E 4 posset,

posset, imbutus catechismo diebus quindecim. ablutus fonte sacro, magna gratulatione totius ciuitatis, magno mœrore iudeorum, cum sua memoria neutri scirent, vllum vnquam à synagoga ad ecclesiam in ea vrbe transiisse. Hunc deinde imitati duo, quorū alter ab ipso Archiepiscopo baptizatus est.

Vilnæ quoque Iudææ aliquot fœminæ agnovere Christum, quarum conuersio eo nobis videtur admirabilior, quo occultiozem quãdam eius causam suspicamur. Non procul ab vrbe loco remoto, & auio sub ferias Christi Domini existentis ab inferis, a scholastico nostro repertum est cadauer pueri nouẽ annorum, (Simonem parentes vocabant) minutis vulneribus arte quadam concisum ad sanguinem ex omnibus venis eliciendum; ita recens à cæde, vt etiam calere, & penes spirare videretur. haud dubie criminis suspicio pertinebat ad Iudeos, genus hominum in huiusmodi inmanitate versari solitum, quique ipsi pecunia perfecerunt, vt res in questionem non adducerentur. effugerunt iudicium hominum, sed penas, quas minime voluissent, diuinę iustitię dependerunt. Deus enim vnus Christiani pueri iacturam resarciri voluit quinque puelis bebræis, quas opera Societatis aggregauit ad Ecclesiam. duæ fuerunt insignes. Altera cæso puero etate paulo superior propter egregiam indolem animi, & morum elegantiam

eras

erat in delitijs, tum parentibus, quibus primarijs atque opulentis orta erat, tum consanguineis prope vniuersis. gdes incolebat, ex quibus patebat aditus in Domum adiunctam christiane matronæ, quæ virginibus erudendis, & informandis Gynæceum instituerat. ex quo hebræa inter has totum ferme tēpus transigebat, parentibus, propter loci opportunitatem, atque ætatis similitudinem, non modo non abnuentibus, sed etiam probantibus. vte fere consuetudine familiaritatis sequitur similitudo studiorum, quæ prima elementa fidei per piam magistram tradebantur ceteris, hebræa quoque percipide hausit, coluit casto pectore, dante Spiritu Sancto incrementum, denique ita confirmavit; vt non dubitauerit prodere se parentibus cruce, flexione genuum, precationibus, alijsque signis, & quod maius est, voluntate christianam. non admodum permoti. quod illius ætatis desideria nullam in partem magnum opinarentur habere momentum. sæpe tamen concitata mater alienis illis cæremonijs, quas vsurpare se inspectante non verebatur, omnem stomachum in eam ita vehementer effudit; vt verberibus pugnis, calcibus, male multatam dimitteret. sed his difficultatibus diuinum semen oblimari solet, atque grandescere, quare puella iam flagrans desiderio suscipiendi christiana sacra, suum consilium seivili prudentia cum fidelibus matronis,

tronis,

tronis, & per eas cum Societate communicat.
 res tota à nobis constituitur. sabbatho quo fa-
 miliam synagoga tenebat, puella se domo ab-
 ripit, & ad christianas eedes, in quas fuerat
 constitutum, perfugit. recognita parentes om-
 nia implent clamoribus. subodorati quo se
 illa recepisset, obtestantur fidem magistratuū,
 & sibi requirendæ filiae fieri potestatem effla-
 gitant. fit potestas, non inueniunt, mature
 siquidem nostri studiosi effracto tecto eam in
 proximam domum coniecerant, & e mentito
 habitu luce palam eductam in loco tutiore col-
 locarunt: non cessant hebræi. suscipit synago-
 ga negotium, & illud urget communi cōsilio,
 studijsque communibus. circumcursant agmi-
 na iudæorum, non pecunijs parcitur, non mu-
 neribus. & quod iniquissimum est oppugna-
 tio feliciter ex ea parte succedit, à qua nos es-
 se maxime tutos oportuerat: adeunt primates
 ecclesiasticos, obsecrant, ut pro eorum impe-
 rio sibi detur virginem domum reducendi po-
 testas. vel onerati querelis, vel circumuenti
 suasionibus, quod teneræ ætati diffiderent, &
 rem longioris putarent esse consilij, non obscū-
 rē assentiebantur. suis tamen studiis in hebræos
 id vnum effecerunt, ut in puella diuina voca-
 tio, virtutis, iudicii que maturitas, de qua am-
 bigi fortasse propter ætatem poterat, proba-
 tiora, atque testatiora essent. ut admirationē
 ipsis aduersarius excitarent. seuocauerunt
 puellam

puellam in aedes quasdam, qui animum vel
 flectendum, vel tentandum susceperant. Præ-
 sul quidam primarius sciscitabatur ab ea, cur
 fieri christiana vellet: quoniam, inquit, intel-
 ligo solos christianos peruenturos in cælum;
 at qui ait, Præsul è christianis quoq; per mul-
 tos depressum iri scias ad inferos. non ignoro,
 respondit, si quidem illi se onerauerint sceleribus.
 ad hæc ille, si scelera deprimunt, quid
 ni viuas inter iudæos vitam sine crimine? val-
 de vereor, respondit, vt apud eos id possim;
 sed quanquam possim, mihi tamen certo scio
 nihilominus clausum fore aditum ad superos.
 quærit quam ob causam, respondit, quia cæli
 atrium est ecclesia: vbi eam hic ita peritam
 conspicit, ad aliam thesem dilabitur; misella,
 inquit, non satis percepisse videris te apud
 tuos fore semper in honore, & copia rerum:
 christianam fore neglectui, atque contemptui,
 laturam famem, sitim, & rerum omnium ino-
 piam. ad quæ illa, libèter despiciat in tenebris,
 vt ex alter in luce, hoc est in conspectu Dei:
 malo ferre famem breuis tēporis, quàm eter-
 nam; malo ferre sitim, quàm ignes. patieris vè-
 ro vel in vita, subdit ille, mihi enim certum est
 parentibus te dedere, qui præstolantur præfo-
 ribus, qui que te quandiu vixeris maceraturi
 sunt inopia, contumelijs, verberibus. paren-
 tum nomen vehementer perculit tenerum
 puellæ pectus. quare erumpente flumine la-

cry-

crymarum, accidit ad eius pedes: eosque am-
 plexata, non vexationes, inquit, perhorresco,
 sed periculum. patere, domine tentari me, non
 obrui. eo denique sensu, eo ardore spiritus de-
 precata est discriminē illud; vt omnes, quotquot
 aderant, flecterentur in misericordiam, in ad-
 mirationem, & ipse Præsul admirabūdus ex-
 clamauerit, digitus Dei est hic, seque baptismo
 nullum obijcem positurum promisorit. quare
 cum nullus alius auderet suscipere eius bap-
 tizandæ provinciam; Episcopus Sarmogitię, qui
 per eos dies Vilnæ degebat, id egregie præsti-
 tit. plurimi mortalium confluxere ad specta-
 culum. in ipso sacri fontis mysterio tantam
 ostendit in subeundo pietatem; tantam in re-
 spondendo alacritatem, in pronunciandis fidei
 elementis industriam, vt celebraretur omnium
 plausu, atque sermonibus, quotquot aderant;
 ipsi hæretici vix temperarent à lacrymis, at-
 que discederent perfusi animum diuina quadã
 dulcedine, quæ etiam in ipsos è diuinis illis nu-
 ptiis redundare videbatur. iam vero puella
 collocata in Niesuitiensi Cenobio virginam
 omnibus prælucebat ad virtutem.

Altera hebræa puella biennio maior simi-
 lem experta pugnam, similemque consequuta
 victoriam, nam ablegata in Lituaniam clam
 à nostro discipulo reducta Vilnam est, & sola
 vno Deo patrocinate producta ad conspectū
 patris, atque matris eiulantium in frequentē
 mul-

multitudine Iudæorum, ante magistratū ipso-
rum patronū, ita causam suam egit; vt pro-
fligatis omnibus aduersariis illustriorem vi-
ctoriam reportauerit. Pultouia Iudæus item
vnus ad ouile rediit. Niesuizij catechismo
reditus instruebatur alteri, qui se profitebatur
catechumenum, fropè omnia parata ad ba-
ptismum fuerant, cum magno mærore nostro-
rum suam prodidit inconstantiam: sed com-
modum ad nostram leuandam mæstitiam, epi-
scopatum eius accepit alter, qui sponte nullo
expectante; ita se cupidum, atque ingeniosum
prestitit; vt celerrime eruditus omnino ba-
ptizari alterius loco potuerit.

Disputationes cum hæreticis.

Lublinensium opera in retundenda hæreti-
corum audacia insigniter enituit. plures
cum ijs disputationes intercesserunt. duæ fue-
re perillustres. de quarum vtraque breuiter
aliqua perstringemus. Leuartouia oppidum
est Firlianæ familiæ quarto à Lublino lapide
situm, quamquam maxima ex parte catholi-
ci sunt, tria tamen inter se diuersissima hære-
ticorum genera continet, Caluiniistarum, Lu-
theranorum, quos omnes artifices germani se-
quuntur: & Anabaptistarum, qui hoc maxi-
me habent sectæ suæ seminarium: cum litte-
ris præsit anabaptista errore Ebionis infe-
ctus,

ctus,

tus, & eo nobilitas haeretica mittere iuven-
 turem suam studiorum causa soleat. oppidum
 hoc donec certa pecuniae summa persolatur
 ab heredibus, oppignoratum est Nicolao Fir-
 leo Palatino Cracouiensi homini perillustri
 tum senatoria dignitate, tum studio religionis
 catholicae promovendae. is Leuartouiam cum
 venisset, e nostris unum Lublino petiit, qui si-
 bi pro festis natalitius a sacris, & a concioni-
 bus esset. ubi Iesuitam adesse fama per cre-
 buit; oppidani, & rustici ex vicinis circum-
 quaque pagis, quippe qui annis viginti catho-
 licum sacerdotem Romano more in oppido sa-
 cris operantem non viderant, turmatim con-
 venire, concionibus interesse, sacramenta per-
 cipere. ea singula gravissimis poenis haeretici
 domini edicto proposito prohibuerant; non
 deerant homines ab ipsis, atque a ministris
 dispositi in itineribus, partim ut res explora-
 rent, partim ut homines a concione catholica
 auerteret ad haeticum, qui rumpebatur ira;
 cum interim in sua synagoga neque decem ha-
 beret capita. sed nihil effecerunt, nam ardore
 diuinitus concepto per rumpebant per medios
 apparitores, contempto periculo, contemptis
 dominis, in quorum se manus reuersuros esse
 sciebant, statim atque Palatinus recepta pe-
 cunia oppido cederet, quare cum tantam mul-
 titudinem locus non caperet, licet amplissimus,
 ascendebatur ad fenestras, occupabatur quie-
 quid

quid altius eminebat, ut inde Iesuitam concionantem, & sacra peragentem vel audirent, vel viderent. fauit celebritas temporis, & Palatini exemplum, qui cum vxore, liberis, atque familia vniuersa publicè sacramenta subibant; quare vix numerus iniri potuit eorum, qui confessione præmissa Christi corpore sunt refecti, quique reconciliati ecclesiæ, quæ leuissimis causis etiam ad gratiam ineundam à Dominis, reliquerant. Facile est cōspicere quo animo hoc ferrent hæretici. debacchari, fure-re, nostros, nostramque doctrinam proscinde-re, quando aliter non poterant, concionibus, sermonibus. omnes pro viribus: præcipue tamen Minister in suggestu, Rector apud scho-lasticos.

Hac arrepta occasione, Pater, qui vehemen-ter cupiebat cum ijs congregari, ut ostenderet, se vera docuisse, probante Palatino, ex templo theses duas ad certam diem proponit, alteram pro Ebionita rectore de æternitate filij Dei, al-teram pro sacramentario ministro de corpore Christi vere præsentis in Eucharistiæ sacramen-to. næ miseros vehementius perculit hæc inopinata prouocatio, qua se ipsos prope nomi-natim peti videbant. mallent, etiam si dire-ptum esset a Iesuiis oppidum, tacuisse; tentant omnes vias vitandi congressum. illam esse de-cernunt expeditissimam, dicere se non esse pa-ratos ad tam subitam disputationem. sed non
succe-

succedit. prorogatur tempus. quare coacti suscipere certamen, dimittunt per totam Poloniam certos homines cum litteris. doctissimū, atque potentissimum quemque nominatim, tanquam ad commune incendium extinguen- dum, alteri Ebionitas, alteri sacramentarios, ut ad decimum tertium Ianuarij praesto sint Leuartouiae pugnaturi pro aris & Focis, euangelio suo laboranti opem extremam allaturi. conueniunt quam plurimi. inter alios Faustus Soncinas exul Senensis Ebionitarum antesignanus, & scriptis pro ea haeresi voluminibus insignis. ubi ea dies aduenit, conuenitur ad Templum, quod ab hinc viginti amplius annis occupauerant haeretici, atque refertissimum erat infinitis prope mortalibus pugnae exitum expectantibus pro catholicis aderant Palatinus, & alij viri nobiles. pro haereticis plurimi, cum praesertim prope sola regio Lublinese illorum partes sequatur. Pater editum locum ascendit, in quo videri, atque exaudiri posset ab omnibus. nullus haereticorum id ausus, quod timerent, ac periculosum esse videretur solum dimicare seiunctum ab alijs, sine adiutore, sine comite: tutius visum est argumentantem sedere cum alijs conglobatis qui deficienti opem ferrent, atque suggererent. primus certamen inuit Rector Ebionita. ex ipso ore apparebat eum in arenam descen- disse non sua voluntate, sed coactum, vel no-

mine rectoris, vel professionis litterarum. nõ
satis munitus duobus selectis militibus, qui
suppetias laturo cingebant latera, accedebat
demisso capite, pallidus, ex animis, vt consti-
tutus inter duos illos ministros duci videretur
ad laqueum. diffidebat miser causæ, suis viri-
bus, & assuetus priuatæ scholæ ferre non po-
terat summam multitudinis, nobilitatisque
lucem, quare in tanta imbecillitate telum nul-
lum contorsit, quod perueniret ad aduersariũ,
quod non recideret in suum caput, & ab eo
ipse vulnus acciperet. omnino pudere Ebio-
nitas, sui disputatoris. musitare, annuere ho-
mini, vt se pugna subduceret, & alicui do-
ctiori locũ daret. rectori nihil erat antiquius.
obstabat Patris volũtas, qui id fieri posse ne-
gabat nisi Rector contra suas theses nihil af-
ferre potuisset publice fateretur, dura conditio
videbatur, sed non iniqua: cumque vrgerent
sui, & ipse pugnae pertesus esset, omnibus ad-
miratione defixis edidit confessionem illam
ignominiosam sibi, atque uniuersis Ebionitis.
hic noster omnibus attentissimis de loco illo
superiore dixit ea, quæ ad rem facere videban-
tur, & exemplo Rectoris, qui à puero versa-
tus in litteris, apud eos eruditus in primis, ta-
men ita turpiter hallucinatus erat, hæreticos
beneuole docuit, si conspici oculis eorum re-
ligio posset, visum iri monstrum horredum ge-
nitum, & ortum ex ea licentia, quam futuri

F bus

bus, Zonarüs, cerdonibus, rusticis, feminis infide formanda, & euoluenda scriptura concedunt. Subsequutus est Minister Leuartouienfis Calvinista per omnia rectori similis, quin etiam propter eius exemplum multo timidior; quare voce semimortua recitauit vnum, aut alterum Caluini argumentum contra Eucharistiam, quæ cum Pater ita dilucide, atque verè soluisset vt ipsi quoque sectarij respõsiones plausu probarent, ne verbum quidem contra hiscere ausus est, locumque cessit pari ignominia, confessione turpiore; nam publicè ipsi Calvinista. quando tam turpiter, inquit, vitus est minister; Superintendenti (qui apud ipsos est quasi Episcopus) aliquid de ea questione domine Iesuita in medium proponere liceat. assensus Pater est. ludicrum argumentum attulit, quo facillime reiecto suffusus pudore conticuit. cum vero se collegisset aliquatulum, subiunxit, cuique in sua fide manendū esse, atque Deo reuelanti credendum. excepta est risu talis vox, & ab omnibus conclamatū, Deum mendacia nemini reuelare, qualia sunt, vel Ebionitarum, vel Sacramentariorum, qui doctrinam suam neque probare, neque defendere possent. discessum è templo summa omnium catholicorum gratulatione. statimque nobilissimus adolescens in hæresi educatus, & natus ab hæreticis parentibus, Patrem adiit, & se in catholica castra recepit.

Hæc

Hæc Leuartouia . non dissimilem exitum ,
alia disputatio habuit quã ydem Anabapti-
stæ , ne se omnino profligatos ostenderent . &
aliqua ratione vulneris accepti famam eleua-
rent audacia , statim nobis indixerunt : sed Lu-
blini , & post quartum mensem : vt conuocare
omnino synagogam vniuersam , argumenta-
tores quam peritissimos eligere , eos non modo
munire , verum etiam exercere possent ad pu-
gnam , & quam longissime ab hominum me-
moria præiudicium præterite disputationis
amouerent . per commodè accidit , vt eodem
prorsus tempore quo Lublini disputandũ erat
Leuariouensis concertatio typis mãdata pro-
diret in lucem , & spargeretur in maxima fre-
quentia nobilitatis , in celeberrimo iudiciorũ
tribunalium conuentu , libentissime lectita-
ta non minus ab ijs , qui interfuerant , quam ab
alijs , qui fama perceperant . quo scripto cum
viderent hæretici suam existimationem vehe-
menter obteri , & excitari expectationẽ per-
similis euentus , sunt ita deterriti ; vt de con-
gressu quam honestissime vel declinando , vel
differendo diligenter egerint ; sed omnis cun-
ctatio longe turpior , instante die , ipsis prouo-
catoribus , thesibus per nostros affixis ad va-
luas templorum , atque celeberrima loca Ci-
uitatis . quare vigesimo secundo maij in nostro
templo expectatione persimili , cõcurso etiam
maiore concertatum . vterque locum superio-

rem ascendit. noster initio præfationem adhibuit, quæ lacrymas per multis extorsit, omnium animos sibi beneuolos, Ebionitis ita infensos reddidit, ut argumētator illa præfatione vim sibi quæreretur inferri. is erat minister quidam nomine Staterius, nam Soncinas excusans Polonica linguæ imperitiā, eo se adduci nō passus est. expectabatur quo nam tandem telo essent vsuri isti gigantes contra cælum. ecce tibi Minister timide, frigide, hæsitanter proponit loca aliquot Scripturæ, ita decantata, atque trita; ut rustici per sepe solutionem innuerēt; tum alia nonnulla, quibus vel de humanitate Christi sermo est, vel de Diuinitate, quibus heretici peruerse declaratis venena sibi conficiunt. Pater mira dexteritate eo ipso interprete singula verba singillatim, ita exponenda demonstrauit; ut miser eorum sensu palam, atque aperte iugularetur. exceptus per sepe risu, per sepe sibilis, obrutus denique clamoribus, ut non se disputationi sed ludibrio expositum videret: magno documento omnium, qui palam ex ea disputatione Ebionitas atheos esse concludebant: magna voluptate non modo catholicorum, sed etiam Calvinistarum, qui ne propter Leuartouensem disputationem cum ijs consentire viderentur, hic publice professi sunt, se infensissimos esse Ebionitarum hostes, quos habeant blasphemos, hypocritas, atheos, utque id clarius esset, cum Staterius

alte-

alteram thesim de Eucharistia vellet attingere; surrexit è media corona Calvinista vir etate, nobilitate, atque grauitate præcipuus, omnium nomine, quasi meditata oratione, primū inuectus in Anabaptistas, in eorum nefariam doctrinam & scelera: tum permittere noluit, vt pro Euangelicis eam propositionem oppugnaret homo stupidus, infamis, suo & sua sectæ nomine, & illius nota disputationis, qui cum suam confirmare non potuerit, alienā vel inertia deserturus, vel perfidia sit proditurus aduersarijs, qui vel cedendo, vel vincendo parem prope turpitudine sua sit illi thesi maculam allaturus. cumque finito certamine pro tam certa victoria decantandum esset, Te Deum laudamus. petierunt Calvinistæ, vt suo quoque nomine hæc gratulatio Deo Optimo Maximo fieret. Tot telis iugulati miseri Anabaptistæ prodire non audent. ex his minister quidam acri vir ingenio, & magnæ apud eos existimationis à disputatione statim ad Collegium ipsis prope spectantibus accessit: eorumque perfidiam detestatus, amplexus est veritatem. Quare multis locis, vel nomen Societatis modum fecisse videtur debacchantis stultitiæ ministrorum.

Brunæ bini Coadiutores negotij causa missi ad hæreticum oppidum humaniter à Consulibus excepti sunt. vix eos ad esse auditum est, cum se ministri omnes abdidderunt ab amicis

vocati sæpius, vel nolebant esse domi, vel male habebant, vel distinebatur alijs impedimentis: soloque nomine Iesuitarum deterriti, non satis crediderunt eos illiteratos simplices esse, in conspectum venire, se dare in periculum nobuerunt, ciuibus alijs ridentibus, alijs frementibus.

Rigæ quidam Princeps inter ministros sub initium huius anni publicis concionibus patria lingua dictis atque editis, non dubitavit per summum scelus appellare S. Marcum Euangelistam miserum, egerrum, claudicantem utroque pede, æquiparare Marcolpho, ac omnino indubitationem vocare, vtrum is vnquam in rerum natura fuerit. qui dies abrogare ausi sunt sacros B. Virgini, cæterisque cælitibus, neque à Christo domino abstinerunt, in gratiam cuiusdam Zephirini Calvinistæ, qui hoc anno prope Cracoviam mortuus est, novum festum effinxere, illudque celebrarunt campanis, organis, cantionibus, concionibus, omni apparatu, atque imitatione catholicorum. at vero vbi pro suggestu explicata à nobis harum actionum vel temeritas, vel iniquitas, privatis, publicisque sermonibus exagitata; Ministri vix verbum effutire audent, circumspiciunt antequam loquantur: ceperunt Rigen- ses paulatim oculos attollere, & agnoscere quam turpiter à Pseudoprophetis istis ludificentur, erubescere se ipsos, non ita horrere no-
stram

stram eadem . ex quo cum prius vix tertium ,
aut quartum auditorem haberemus , nunc in
ea sexaginta numeramus , & gratias Deo agi-
mus quod centum in Natali caelesti pane refe-
cimus .

Hæretici , & Schismatici . qui re-
dierunt ad catholicos .

Rige hæresim deposuere viginti , Lublini
totidem , Calisse duæ integræ familiæ aliæ
nobilis , aliæ plebeia , tum viri septemdecim ,
quorum aliqui educati in hæresi sacramenta
numquam subierant . Niesuitij quinquaginta .
Derpati tredecim . Vilne quinquaginta . Bru-
næ viginti . Pultovæ vir , qui septem perua-
gatus hereses , cum apud Anabaptistas con-
cionatorem ageret , tandem amplexus est fidē
catholicam testis expertus , & oculatus extra
illā nihil esse , in quo animus conquiescat Hie-
rosлавie quinque . Posnaniæ centum , & vi-
ginti . Cracoviæ triginta : ex his virgines duæ
in Arrianismo natæ à parente ministro Ar-
rianorum profugerunt ad Catholicos , & à no-
stris fidei summam edocæ in Templo solemn-
ritu baptizatæ sunt , ipsa Regina eas è sacro
fonte suscipiente . Vilnæ à Græcis redierunt
ad Ecclesiam Romanam quadraginta , Polocij
decem à Ruthenis , Jaroslavia viginti . Huc

referendus adolescens, qui Lublini exagitatus conscientia scelerum hereticus esse decreuerat, cum adijt Ministrum ea de re acturus factus est repente mutus, nec verbum exprimere potuit. sentit diuinum numen, atque presenti pœna deterritus mutat propositum. res mira, statim loqui iterum incipit, sed quæ est hominum perversitas, diebus aliquot elapsis periculum obliuiscitur, prioraque consilia renouat; vix decreuit, cum præsto est iterum paterna Dei ultio quam prima seuerior: nam loquendi facultatem secundo ereptam nulla mutatione sententiæ nullis lacrymis, nullis precibus restituit, post trigesimum diem cum nusquam appareret morbi causa, nullaque medicamenta succederent, vt fere solent homines, tum demum parentes remedia diuina deposcunt: eum adducunt ad Sacerdotem, ille quasi volente Deo in omnium conspectu suadet adolescenti, si forte sibi sit alicuius peccati conscius ingemiscat in corde, primamque vosem voueat se illius detestationi daturum. paret adolescens, statimque vox redit, & palam hæreses execratus est.

Scholæ.

Hic vt maxime Optimi Dei beneficio liquidissimè constat quam congruenter scholas ad animorum salutem direxerit noster

B. P. Igna-

B. P. Ignavius, & quā certo, quamque copiosè
ijs finem suum consequatur Societas. nam præ-
ter eam pietatem, quam nunc inseri videmus
pectoribus auditorum, cuiusque semine spe-
ramus datura fructus vberiores, cum pueri
ad pleniorē aetatem, & ad suos domesticos
regendos peruenerint, per eas in præsentia ita
multas familias deuincire Societati, hoc est
virtuti, atque Deo possumus; quot in ijs pue-
ros, vel adolescentes, quot denique capita eru-
dimus. Posnania aucto numero sunt sex cen-
ti quinquaginta plerique nobiles. Calissa du-
centi triginta. qui eo virtutis exemplo vni-
uersæ ciuitati prælucent; vt sint omnibus ad-
mirationi, multis religiosis excitamento, mul-
tosque grandæuos etiam sacerdotes ad se imi-
tandos allexerint, quibus videbatur egregiū
spectaculū, cernere sub Pascha honestos ado-
lescentes in Templo acerbe in seipsos seuire,
flagellis, modeste, atque constanter perpetua-
re ad sepulcrum Domini meditationes, diebus
festis eosdem inspicere in xenodochijs, vel in-
uicis circumfusus ægris, afflictis, egenis, vt
eos leuent elemosynis, consolentur verbis,
instruant ad patientiam, erudiant ad salutem,
cibos porrigant, mundent sordes, ipsos pedes
abluant. Addit hæc virtus emolumentum
litteris, & decorem, dederunt comediam Theo-
dosium Imperatorem ita piè, atque concinne,
vt passim dicerentur omnia spirasse sancti-

moniam, locum, actionem, actores, argumentum, auctorem in primis, qui fuisse dicitur P. Edmundus Campianus Martyr Angliæ; Brüsbergæ institutæ lectiones casuum, & controversiarum, ijsque philosophicus cursus adiunctus est, cuius dies quasi natalitius mense Septembri celebratus magna frequentia nobiliū, atque Præsulum, magno apparatu Emblematum, carminum, ingeniorum, quæ in Collegij vestibulo collocata sunt; quasi musæ mansuetiores seuerioribus disciplinis obuiam honoris causa progredierentur.

Beneficia Societati exhibita.

Filiæ fundatoris Iaroslauensis adhuc virgines orbæ parentibus è suo thesauro, qui fuit quondam Ducissæ Masouiæ, addixere nostro Templo candelabra argentea, cassulas cum pluuiiali preciosas, & mappas altaris insigniter elaboratas auro. Niesurziensi Collegio donauit quidam centum aureos: fundator duomillia florenorum adiunxit ad perficiendam Templi fabricam. Magnificus Polonus capitaneum agēs in Liuania ex Prussia Mari Derpatum afferri curauit altare affabre factum, & illud in quodam Sacello templi nostri collocauit. Cracouiæ pius Abbas Collegio attribuit centum florenos annuos daturus quandiu vixerit, totidem persuasit, vt frater suus
attri-

attribueret. totidē Posnanię Præpositus quidam nostris studiosus se numeraturum spopondit. Brunę legauit quidam aureos centum quinquaginta. Significauit Rex suam beneuolentiam erga Societatem; nam ut nos quodāmodo faceret nuptialium conuiuiorum participes toto nuptiarum tempore domum vniuersam aluit, eamque cum Regina, atque Archiducissa eius Matre ab octauo die post nuptias humanissime frequentauit. Die Circumcisionis Præsul Præmisliensis maximam nostri Templi Iaroslauiensis aram solemniter ritu cōsecrauit, non dedignatus fratris filium tradere nobis educandum, apud nos sumere prandium, nec defatigatus in nostro templo conferre sacramentum confirmationis vsq; ad vespērā.

Hic libet distinctius, atque certius exponere Diuinam Prouidentiam, quam singularem in Societatem Rigę conspeximus. postquam inde superioribus annis sumus eiectione, aduersarij Societatis nihil non moliti sunt pecunia, gratia, viribus, ut nostrum reditum vel impedirent, vel differrent. ad spem nostram debilitandam omnino statuerant equare solo hoc S. Marię Magdalenę monasterium, atque Templum statim ut Sancti Moniales, quę illud incolebant excessissent e vita. duę erant decrepitę etatis, centesimum annum altera attingebat, altera excefferat. utque non esset obsecrum eas diuino miraculo in tanta etatis, atque

atque virium imbecillitate seruatatas incolu-
 mes, quasi per soluto munere custodiendi loci,
 vix illud nobis addictum est decreto regio, cū
 vtraq; excessit è vita. recepta erat nobis ab-
 sentibus nouitia quędam. hæc quasi relicta es-
 set à Monialibus, vt locum traderet Societa-
 ti; octauo die, post quam nostri uenerūt, obiit.
 Senatus magnam ostendit in nos humanita-
 tem, ac beneuolentiam. refici liberaliter cura-
 uit omnia, quę templo nostro prius erepta fue-
 rant, calicem in primis cum patena argenteū
 deauratū, per gradem, omnino maiorem alio,
 qui hinc ablatu fuerat. cavit nostre quieti
 quantum potuit: ante hac propter hominum
 petulantiam ne sacrum quidem vnum sine
 cachinnis, clamoribus, aut iaculatione lapidū,
 alijsue molestijs celebrari potuit. quin supe-
 rioribus annis ob inductum nouum calenda-
 rium ciuitate pulsi sumus, seditione coorta in
 natalitjs Domini festis: porro hoc anno, cum
 etiam teneat suum calendarium ciuitas, eam
 diem summa pace, ac tranquillitate celebra-
 uimus multis Regentium pie, atque modeste
 presentibus. quamquam Dei beneficio nō om-
 nis materia patientiæ deleta est. sunt passim,
 qui nostros per plateas clamoribus, irrisioni-
 bus, conuicijs, luto petulantissime consecen-
 tur. vni Minister in publica platea grauem
 inflixit alapam, alia maxilla parata percus-
 sorem compefcuit, & repercussit in animo.

Mis-

Missiones.

EX omnibus prope Collegijs excursions
 facta. à Iaroslaiensibus, Callisiensibus
 Polocensibus, Niesuiziensibus. Rigensis mis-
 sus ad arcem quandam infantes triginta ba-
 ptizauit, tres adultos reuocauit ad Ecclesiã.
 Itum à Vilnensibus in Samogitiã rogatu Epi-
 scopi. vbi vt laudanda quidem, & magna, sed
 vulgaria præteream; tanto studio nostri au-
 diebantur, tanta frequentia, vt cum templorũ
 angustijs excluderentur ad vitandos tumul-
 tus eodem tempore pluribus locis in ipso cæ-
 meterio verba facienda fuerint ad circumfu-
 sam multitudinem, magno lucro animorum,
 cum prius plurimi viueret more ethnicorum,
 neque Christum scirent, neque Deum, ita ab es-
 sent à cognitione christiano debita, vt baptis-
 mum, neque recepissent multi, neque esse reci-
 piendum intelligerent: abluti centum quin-
 quaginta quatuor. tres à grecis, sexdecim re-
 uocauimus ab hæreticis. In alio oppido. ad
 singula verba Dæmonem appellabant, subla-
 tum malum, multa imposita delinquentibus.
 institutum præterea Nosocomium.

Quod ad Missionem Leopoliensem attinet;
 quamuis ab Archiepiscopo permixtum sit, vt
 in tota Diœcesi exerceamus ministeria Socie-
 tatis; maxime tamen in Metropolitana, ea-
 dem.

demque parochiani ecclesia constitimus. habite toto propemodum anno matutino, atque pomeridiano tempore conciones, magno omnium ordinum concursu, Catholicorum, hereticorum, quibus permixti plurimi Armeni, atque Rutheni. sed non minore eorundem utilitate; domi, forisque disputationibus privatis, atque publicis docti, atque dedocti, persuasa veritas Ruthenis nouendecim, hereticis octo, & sexaginta; inter hos Patatinus, qui nunc omnia Russiae templa, aut deserta, aut profanata feruenter instaurat. restitutiones procurate florenorum decem millium. indutus pulsus meridianus, & alia multa, catholicae consuetudines, sublatae iniquiores libentissimis omnibus, cum sint mira in nos pietate, atque beneuolentia; & propter innatum candorem animi tantam de nobis habent estimationem, ut nostris ducibus sibi neque errare, neque non caelum consequi posse videantur.

